ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԺԵ· ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆԻՍ 18, 1892 ԹԻՒ 25

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Եր֊ես
Խղճին Համապատասխանող Աւետարան	193
Արուեստական Դժուարութիւնք եւ Նե֊ղութիւնք	193
Իրաւունք եւ Պարտականութիւնք եկեղե֊ցականաց	194
Քաղցր Վարմունք Առ Մանկունս	195
Կաթուած եւ Քաղցկեղ	196
Ժառանգականութիւն Ախտից	196
Ամերիկեան Հանքածխոյ Արտածութիւն	196
Թղթակցութիւնք.—	
Ամուռ (Ռտնաւոր)	197
Ոճ Լեզուի Աղօթից	197
Քրիստոս Ամենայն Ցամենայնի	198
Հոչակաւոր Ընկերութիւն ի Խորքերդ	198
Ազդեր	198
Նշանաւոր Քաղաքական	199
Գրամական	200

ԱԻԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ· կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր։

Տարեկան գինն է ամեն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեճիտիյէ, վեցամսեայն 3/4 մեճիտիյէ։ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է։ Մէկ թերթի գինն է 30 փարա։

Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ թղթատարութեան պատկանեալ ամեն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Մր· Հ· Ս· Պարնըմ, Ամերիկան խան, կ· պոլիս։

Ամերիկայի Միսիոնարաց Ընկերութեան կողմանէ,
Ճ· Ք· ԿԻՒՆ, ԱՐՏՕՒՆԱՏԷՐ
Հ· Ս· ՊԱՐՆԸՄ, ՏՆՕՐԷՆ–ԽՄԲԱԳԻՐ

ԽՂՃԻՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՂ ԱՒԵՏԱՐԱՆ

Սուրբ Գիրքը բացորոշապէս կ'ուսուցանէ թէ մեղքը յանցաւորութիւն և դատապարտութիւն կը բերէ։ Այս վարդապետութիւն հիմնուած չէ քանի մը ցիր ու ցան համարներու վրայ, որք, առանց նոցա կապակցութիւնն ի նկատ առնելու, կը դործածուին ի հաստատութիւն բռնազբօսիկ եղանակաւ հանուած տեսութեան մը։ Աստուծոյ սրբութեան և մարդկային մեղաց բնութեան ու հետևանաց մասին աստուածաշնչական վարդապետութիւնք, որ կը գտնուին պատմութեանց և մարդաբէութեանց, սաղմոսաց և աստուածաբանական նամակաց մէջ, կը շեշտեն այն իրողութիւնը թէ մեղքը յանցաւորութիւն և դատապարտութիւն կը բերէ։ Հետևաբար կը խօսին Սուրբ Գրոց պատմութիւնները հաստատող այն վկայութեանց վրայ որք հին յիշատակարանաց մէջ կը գտնուին։

Նինուէի և Բաբելոնի աւերակաց մէջ այն յիմարական դիւցազութիւնը որով եղած դիւտերը, թողունք Պաղեստինի ցասկը կը զրկուի արդելքներու դէմ անճամբ կռուելու պատերհութիւններէն, յաճախ հակառակ ծայրայեղութեան մէջ կ'իյնան և կը ստեղծեն ամէն տեսակ արուեստական խոչընդոտներ որք լոկ կը չքացուն աղուն կորովը և խափան կը լինին նորա զարդացման։ Եթէ վիրը մանկան մը քալել սորվեցուներու համար դիտմամբ խոչընդոտներ կը դնենք նորա առջև, իրաւունք չունինք շուտ յաջողութեան ակնկալել։ Արգելքները դնելուն հետեւանքն այն պիտի լինի որ մանուկը պիտի երկար և դէմ ժամանակ մը իւր վիրաձերուն վերջ պիտի տայ։ Սակայն վիրանակ այդպէս ընելու՝ ըստ կարելւոյն աւելնայնիւ նպատատուոր պայմաններու մէջ կը դնենք մանուկը և ամէն միջոց կը գործածենք որ նա յաղթէ իւր տկարութիւնէն և երկիւղէն յառաջ եկած բնական դժուարութեանց։

Նոյն վարմունքը հաւասար արդեամբք կրնայ ցոյց տրուիլ նաև մտաւոր դաստիարակութեան մէջ։ Դպրոցի մը այն կարդը կ'ընէ լաւագոյն յառաջդիմութիւն որոյ դաստատուն կռուտոյ բառից յստակ սահմաններ, դիւրըմբռնելի բացատրութիւններ և որոշ դաղափարներ, որ չթողուր իւր աշակերտաց աճապարանօք անցնիլ դասին այն մասանց վրայէն զորս չեն հասկցած, կամ ժամանակաճառ լինել մտին և երկդիմի բացատրութեանց վրայ, բայց որ յառաջ կը տանի զնոսա քայլ առ քայլ և դաս մը լաւ հասկցուելէ ետքը միայն կ'անցնի ուրիշ դասի։ Այսպէս ուսում ընդունող աշակերտք կը սիրեն իրենց դասերը, վասն զի լաւ կը հասկնան զայնս, և չկայ դոհացում նման այնմ զոր մարդ կը զգայ երբ իւր յաջողութիւնը տեսնէ։ Այս աշակերտք պիտի ստանան նաև զօրութիւն ամէն իրական դժուարութեան դիմադրելու շատ աւելի փութով և արդիւնաւորութեամբ քան զորս է յայտ պիտի գային եթէ արուեստական արդելիչ և վհատեցուցիչ խոչընդոտներ հնարուէին շարունակ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՆԵՂՈՒԹԻՒՆՔ

Մարդիկ հնթակայ են երևակայել թէ ընդդէմ դժուարութեանց մաքառումն այնքան զօրացուցիչ և կազդուրիչ է որ փափաքելի է այդօրինակ շատ մաքառումներ ունենալ։ Մանաւորապէս երիտասարդաց համար մաքառումը կարեւոր կը համարուի, և այնպիսիք որք իրաւամբ կը դատապարտեն ծնողի մը

և իրենց առջև դրուէին մեծաւոր վար-
ժութեան համար։

Ոչ միայն դաստիարակութեան այլ նաև կենաց ամէն վիճակներուն համար ճշմարիտ է այս։ Աշխարհի մէջ կայ շատ մը անօգուտ և արուեստական նե-
ղութիւն, որ ոևէ լաւ արդիւնք չունե-
նալէ զատ՝ լոկ ջիղերը կը դրգռէ, են-
թակային զօրութիւնը կը ջլատէ և զնա անկարող կ'ընէ կատարել իւր պար-
տականութիւնները։ Աշխարհի մէջ կան շատ հիւանդութիւնք որոց առջևը պարտ էր առնուիլ։ Ոմանք հիւանդաց համբե-
րութիւն և հպատակութիւն կը քարո-
զեն շատ աւելի եռանդեամբ և նա-
խանձաւորութեամբ քան զորս երբեք ցոյց կու տան զմարդիկ հիւանդութենէ ղդուշանալու մէջ։ Սակայն և այնպէս տարակոյս չկայ թէ այն հիւանդութիւնը որ արդիւնք է ախորժակաց չափազանց գոհացման, չափազանց աշխատութեան, և այն առողջապահական օրինաց չա-
ցառութեան զորս պարտին ուսանիլ և պահել ամէն մեծաց մարդիկ և կա-
նայք, գոհ սրտիւ ընդունուելու չէ իբ-
րև միջոց քաջութիւն մշակելու, այլ մանաւանդ դատապարտուելու է իբրև անպէտ նեղութիւն զոր ենթակային իւր վրայ բերած է իւր սխալ գնացիք։ Այն խնամատուն բժիշկը որ մարդոց կ'ուսուցանէ ղդուշանալ ցաւէ և հի-
ւանդութենէ՝ շատ աւելի օգտակար անձ մ'է քան այն բժիշկը որ լոկ կը փորձէ բուժել այդ հիւանդութիւնները՝ անոնց յերևան գալէն ետքը։

Աստուածային թերութիւններ հնա-
րելու երևնակ մը ևս կայ։ Ըստ ինքեան անմեղ ջուարճութիւնները կը դատա-
պարտէին՝ կարծուելով թէ ճնասուց կ'ուսուցանէն. ընկերային հաճոյից վրայ ծուռ աչօք կը նայուի, և չնչին բաներ, որք խօսուած կամ գործուած են առանց ոևէ չար դիտման, ծանր ամբաստա-
թեան տեղ կը դրուին։ Անկեղծ դա-
տափարոյ համար յանդիմանութիւնները կը տրուին, և մարդկային կարդ մը կանոնաց զանցառութիւնը նկարագրի արատ կը համարուի։ Պէտք է խորհիլ թէ աշխարհի վրայ արդէն ըստ բաւա-
կանին իրական թերութիւնները կան որոց վրայ պէտք է ղղջալ և որոյմէ պէտք է հրաժարիլ, և թէ հարկ չկայ ստեղ-
ծել երևակայական թերութիւնները որք չունին ոևէ հիմ և որք միայն կը ծա-
ռայեն անպէտ նեղութիւն յառաջ բե-
րելու և բարոյական դատողութիւնը չիմթելու։ Անպէտ երկիւղներ կան որոց տեղի կու տանք և զորս այլոց ևս կը հաղորդենք։ Կարելի աղէտներու վրայ միշտ մտածելու, կարելի վտանգները չափազանցելու, երևակայական վիշտեր մարդարէանալու և իրական վիշտերն ևս մեծցնելու ունակութիւնը յառաջ կը բերէ արուեստական նեղութիւն որ ոևէ օգուտ չկրնար ունենալ։ Այս կերպիւ ոչ միայն պիտի չտանանք իրա-
կան նեղութեանց դիմադրելու զօրու-
թիւն, այլ մեր արդէն ունեցածն ևս պիտի զլացուի և անհետանայ։

Մեծանձն և քաջ մարդու դործ է կրել վհատութեամբ զոր ինչ պարտ է կրել, և զոր ինչ հարկաւոր է բարձ-
րագոյն բարիք յառաջ բերելու համար. սակայն յիմարութիւն է նեղուիլ երբ տեղի չկայ և երբ նեղուելուն արդիւն-
քը պիտի ըլլայ նեղութիւն։ Եւ յիմա-
րութենէն աւելի բան մ'է, անգթու-
թիւն է, պատճառ լինել որ այլք նեղ-
ուին նոյն եղանակաւ։ Նա որ իւր և այլոց երջանկութեան համար կ'աշ-
խատի, որ անպէտ երկիւղները կը վտարէ և անպէտ ցաւերէ խոյս կու տայ, և որ երբեք չհնարեր արուեստա-
կան դժուարութիւններ և նեղութիւն-
ներ, պիտի ունենայ լաւագոյն յարմա-
րութիւն իրական նեղութիւններ կրելու և կարօտութեան ժամուն այլոց օգնե-
լու և համակրելու։

ԻՐԱՒՈՒՆՔ ԵՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՔ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆԱՑ

(Շար. «Ա-ԼՊԱԲԵՐ»ի 24 ԹԻ-ԷՆ Ս ՎԵՐՋ)

[Խմբագրական]

Բաւական երկար խօսեցանք սա խնդրոյն վրայ թէ եկեղեցականք պարտին լինել ու-
սումնասէր եւ խորապէս բարեպաշտ ան-
ձինք։ Կ'ուզենք այժմ ակնարկել աւելի եւս համառօտապէս քանի մը ուրիշ պար-
տականութեանց զորս եկեղեցականն ունի առ իւր ժողովուրդն։

1. Նա պարտի լինել քարոզիչ եւ հովիւ միանգամայն։ Պէտք ունի ճանչնալ իւր ժողովուրդը որպէս զի կարող ըլլայ որոշել թէ նոցա քարոզելու կամ խօսելու համար ո՛ր ճշմարտութիւնք յարմարագոյն են նոցա վիճակին եւ պարագայից։ Բժիշկ մը կրնայ ընել ընտիր բանախօսութիւններ առողջա-
պահական օրինաց եւ պատշաճ ուսեաց վրայ առանց անձնապէս ծանօթ լինելու իւր ունկնդրաց, բայց իւրաքանչիւր ան-
հատի հիւանդութիւններն իմաստնապար դարմանելու համար պէտք ունի գիտնալ քաներ նոցա ֆիզիքական վիճակին վրայ, վասն զի մի եւ նոյն դեղը չյարմարիր ամէն մարդու։ Եւ եկեղեցական մը իբրեւ քա-
րոզիչ կ'օգտի ծանօթանալով իւր ունկն-
դրաց հոգեւոր վիճակին։ Բանի մը տարի առաջ յԱմերիկա քանի մը հարիւր անդամ-
ներէ բաղկացեալ եկեղեցի մը հրաւիրեց եկեղեցական մը քարոզչի պաշտօն եւ ու-
րիշ մը՝ հովուական պաշտօն վարելու հա-
մար, մինչ երբորդ անձ մը, որ էր թերթի մը խմբագիրը, հաւանեցաւ նախագահու-
թեան պաշտօնը վարել եկեղեցւոյ բոլոր ժողովներուն մէջ։ Հարկաւ հովիւը կրնար հաղորդել քարոզչին իւր այցելութեանց մէջ ժողովրդեան վիճակին վրայ ստացած ծանօթութիւնները, բայց սա չէր կրնար կատարել ժողովրդեան հետ անձնապէս ծա-
նօթանալու գործը. եւ ուստի այդ կարգա-
դրութիւնը երկար չտեւեց։ Ոչ սակաւ մեծ եկեղեցւոյ մէջ հովիւն ունի օգնական մը, բայց նոքա երկուքն ալ կը մասնակցին քարոզչական եւ հովուական գործին։

Եկեղեցականը պարտի պիտնալ այն յան-
ցանքները որոց մէջ իւր ժողովուրդը դիւ-
րագոյնս իյնալու վտանգին մէջ կը գտնուի։ Նա թերեւս պերճախօս լեզուաւ կը քա-
րոզէ փարաւոնի սրտին կարծրութեան եւ Ցուդայի իսկարիովացւոյ դէմ, բայց այդ քիչ օգուտ կ'ընէ իւր ժո-
ղովրդեան։ Նոքա չեն ղգար աւելի քան որչափ մարդ մը կը ղգայ վիրաբուժական դանակին ուրիշ մարդու մը մարմնոյն վրայ ըրած կարուածը։ Քարոզիչը պարտի ըսել բան մը որ արթնցուցանէ իւր ունկնդրաց խիղճերը եւ ղգացուցանէ անոնց թէ յանցա-
ւոր են կամ նոյն իսկ նկարագրեալ մեղաց մէջ իյնալու վտանգին ենթակայ։ Պօղոս առաքեալ գիտէր կողոսացւոց սովորու-
թիւնները, եւ ուստի կը ղդուշացնէ զնոսա իրենց հասարակ մէկ յանցանաց դէմ, ըսե-
լով, «Իրարու սուտ մի՛ ըսուցէք։» Այն պաշտօնեան որ նման Պօղոսի կ'այցելէ առունները, պիտի ծանօթանայ այն ճամբա-
ներուն որովք Սատանան յաճախագոյնս կը մերձենայ իւր ժողովրդեան, եւ կարող կ'ըլլայ տալ նոցա պատշաճ հրահանգութիւն եւ յորդոր։

Պէտք ունի գիտնալ նաեւ իւր ժողո-
վրդեան ցաւերը եւ վիշտերը, որպէս զի կարող լինի մխիթարական եւ ափոփիչ յարմար խօսքեր խօսիլ անոնց։ Պէտք ունի գիտնալ այն պատրուակները որովք նոքա կը ջանան ազատ կացուցանել զինքեանս պարտականութենէ, որպէս զի կարող լինի ցուցնել իրենց սխալները։ Մինչեւ իսկ եթէ նա խօսի նոյն բաները, առանց ան-
ճամբ անձին յարաբերութիւն ունենալու ժողովրդեան հետ, իւր խօսքերը պիտի չունենան նոյն ազդեցութիւնը։ Նա կարող չէ մի եւ նոյն համակրութիւնն ունենալ առ այնպիսի անձինս որոց հետ տեսակցած չէ, եւ նոքա պիտի չընդունին իւր խօս-
քերն իբրեւ մտերիմ բարեկամի մը խօս-
քեր։ Այն պաշտօնեան որ կ'երթայ ազոյ տունը եւ կու լայ լացողներուն հետ, պիտի ունենայ չնորհակալու ունկնդիրներ երբ յաջորդ կիրակի օր կը հրատարակէ Աւետարանին մխիթարութիւնները։ Կը ճանչնամ եկեղեցական մը յԱմերիկա, որ քանուերկու տարի հովուական պաշտօն վարած էր մի եւ նոյն եկեղեցւոյն վրայ։ Միայն մէկին ասոնցմէ քարոզիչ էր, բայց ընտիր հովիւ, եւ իւր ժողովուրդը ցաւեցաւ երբ հրաժարեցաւ նա։ Ծերունի տիկին մը երբ կը խօսէր անոր վրայ, ըսաւ ինձ. «Երբ նա գար մեր տունը, միշտ կ'ա-
ղօթէր իմ բացակայ որդւոցս համար, իբր թէ սիրելով զնոսա բուն իսկ իբր ղաւակաց նման։ Կը յիշեր նաեւ իմ մէկ ուրիշ որդին որ մեռաւ այն ինչ մարդկութեան հասա-
կին ժամանած էր, եւ միշտ աղօթք կ'ընէր որ ես մխիթարուէի եւ կարող լինէի ու-
րախութեամբ հպատակիլ Աստուծոյ կամ-
քին։» Տր. Բայլըր չատ մը աւելի կարող քարոզիչ է քան ղայն որոյ վրայ խօսե-
ցանք, բայց նա եւս երկար ժամանակ վա-
րեց իւր հովուական պաշտօնը, եւ եկեղե-
ցւոյ մէջ հազարաւորաց սիրելի էր, վասն զի նա էր նոյնքան հովիւ որքան քարոզիչ։ Սիրելի պաշտօնակից եղբարք, դուք եւս այսպէս եղէք ձեր ժողովրդոց մէջ, եւ թող նոքա համարին զձեզ իրենց մտերիմ բարեկամ։

2. Աւետարանի պաշտօնեան պարտի խնամ տանիլ ղղայ լինել կողմնապահութեան ու-
րեւէ ձեւերէ։ Եթէ իւր ժողովրդեան մէջ

կը դանուի ակումբ մը որում կ'այցելէ յաճախ, եւ զանոց կ'առնէ ուրիշներ, զոյգ նախանձ ղարթուցանէ։ Ինքն է հովիւն ամբողջ իւր հօտին, եւ ուստի ըստ կարի պարտի մտերիմ բարեկամութիւն տածել ամենուն հետ։ Ձենք ըսեր թէ երբեք դըժնուելու չէ տարբերութիւն, խորհ։ Նա բնականապէս պէտք ունի աւելի յարաբերութիւն ունենալ ոարկաւաղաց եւ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան հետ քան այլոց հետ։ Իւր ժողովրդէն ոմանց բնակարանն աւելի մօտ է իրեն քան այլոցն, եւ ինքն աւելի դիւրութեամբ կրնայ երթալ անոնց այցելութեան։ Ոմանք աւելի մտացի են, կամ անոնց ճաշակներն աւելի համաձայն են իւր ճաշակին քան այլոցն, եւ ուստի նոքա աւելի յարմար ընկերներ են։ Ձենք համարիր թէ եկեղեցւոյ հովիւ մը պարտի աւելի արդելուիլ իւր մտերիմ բարեկամներն ունենալէ, քան հասարակութեան միւս անդամք. եւ սակայն պարտի յայտնի ցուցընել իւր ժողովրդեան թէ ինք զնոսա կը կրէ իւր սրտին մէջ, եւ չպարտի առիթ տալ ըսելու թէ ինք մասնաւոր յարում մը ունի ժողովրդեան մէկ մասին։ Եւ, ի մասնաւորի, եթէ եկեղեցին հասուածներու բաժնուած է, պարտի յոյժ զգոյշ լինել ինքզինք կուսակից ցուցընելէ անոնցմէ եւ ոչ միոյն։

3. Աւետարանի պաշտօնեան պարտի ի մտի ունել իւր դիրքը։ Այն է դիրք մը որ կարող կ'ընէ զնա ընել ինչպէս չատ բարիք նոյնպէս եւ չատ չարիք, եւ որ նշանաւոր կը հանդիսացունէ զնա ժողովրդեան առջեւ։ Նա է նման լերան վրայ չինուած քաղաքի որ չկրնար ծածկուիլ։ Այնպիսի ընդարձակութեամբ զոր չերեւակայեր, իւր խօսքերը եւ գործերը քննադատութեանց նիւթ կ'ըլլան իւր հօտին տուներուն մէջ։ Իւր քննադատից ամենքն ալ բարեկամ չեն իրեն։ Ամէն ժողովրդեան մէջ կը գտնուին այնպիսիք որ ուրախութեամբ եւ ախորժիւ կը պատմեն կրկին եւ կրկին հովուին որ եւ իցէ մէկ սկարութիւնը կամ անխոհեմութիւնը։ Վասն որոյ նա պարտի լինել կարի զգուշաւոր եւ զսպել իւր լեզուն, եւ չպարտի աճապարել իւր գործառնութեանց մէջ։ Միակ կրքոտ խօսք մը կամ անմտական գործ մը կրնայ վնասել իւր օգտակար լինելուն այս կամ անձին։ Մարդ մը կրնայ չարունակ աչխատցունել հիւս մը նորա նկարագրին մասին համարեա մը կորուսանելչէն հաքը, բայց եկեղեցականի մը նկարագիրն է անհրաժեչտ մասն իւր դրամագլխին։ Կը ճանչնանք քաղաքի հովիւ մը որ ամառը դիւղ մը գնաց օգափոխութեան համար, եւ մինչ կը գտնուէր հոն, բարկութեան կիրքը բորբոքեցաւ իւր ձիուն արօտին վերաբերեալ խնդրոյ մը պատճառաւ։ Գիւղին բնակիչք յայտարարեցին թէ իրենք երբեք չէին ուզեր որ այդ պաշտօնեան գարձեալ քարոզէր իրենց։ Աւետարանի պաշտօնեան ունի ուրիչ մարդոց կրից նման կիրքեր։ Իրեն նոյնքան դիւրին է լինել ցասկոտ, անձնասէր եւ ագահ, որքան ուրիչ մարդոց։ Եւ ժողովուրդը պարտի յիշել զայս եւ լինել պատրաստ ներել եւ մոռնալ որ եւ իցէ խօսք որ պաշտօնեան կրնայ խօսիլ աճապարանօք կամ անխորհրդաբար, եթէ կը տեսնեն որ նա կ'աշխատի յաղթել իւր այս սկարութեան եւ աւելի սերտիւ հետեւիլ իւր վարդապետին ոտից քայլերուն։ Բայց պաշտօնեան չկրնար վատահ լինել թէ ամէն մարդ այսպէս կը խորհի։ Երբ կը մտնէ իւր պաշտօնին մէջ, կը համարուի թէ յանձն առած է լինել լաւագոյն մարդ քան ուրիչ մարդիկ։ Նա պարտի լինել առաջնորդ բարութեան եւ հոգեւորութեան ճամբաներուն մէջ, եւ ինք անձամբ պարտի տիպար հանդիսանալ այդ ազնիւ յատկութեանց։ Եթէ իյնայ սխալման մը մէջ, լաւագոյն կերպն է ապաշխարհն խոստովանիլ զայն եւ ջանալ ուղղել։ Բայց աւելի լաւ է իրեն համար, այնպէս ուղղորդիլ իւր պաշտօնին վնասութեան եւ կարեւորութեան ղեկամբ, որ խնամոտ զգուշութեամբ եւ աղօթիւք զսպէ ինքզինք եւ չգործէ այդ սխալը։

ԿԱՂՑՐ ՎԱՐՄՈՒՆՔ ԱՌ ՄԱՆԿՈՒՆՍ
(Պաս. Տր. Դուէնը)

Մանկունք քաղցր վարմանց կարօտ են։ Դաժանութիւն, դառնութիւն եւ խստութիւն ճչմարիտ կեանքէ կը զրկեն տղայքը։ Տեսած էք ընտանիքներ յորս հայրը տղու մը վարուց մէջ ամէն թերութիւն կամ պակասութիւն գտնելու յոյժ արթուն է, սակայն երբեք չզգուեր իւր զաւակը երբ նա արժանաւոր գործ մը կամ բարենպատակ ջանքեր կ'ընէ։ Եթէ արդիւնքը դիտած էք, անչուչտ տեսած էք տղուն մթագնած ոգին։ Դուք եւս գովեստի արժանի բաներ տեսնելու եւ գովելու մէջ պակասութիւն ունեցած էք։ Եթէ այդպիսի թերութիւն ցոյց տուած էք — եւ ազէկ է որ անձնաքննութիւն ընէք — փորձեցէք արժանիք գնահատելու կերպը, ձեր հասանութիւնն յայտնեցէք ըստ արժանւոյն, եւ ձեզ պիտի ներկայանան աւելի պայծառ դէմքեր քան զորս տեսած էք։ Կ'ակնկալէք որ ձեր զաւակը զարգանայ ըստ պատչաճի։ Երեւակայեցէք ծաղկի կոկոն մը որ չատ յարմար կը սկսի բացուիլ եւ զոր արեգական լուսոյն մէջ չէք թերեր, այլ անհամբերութեամբ դանակներ եւ կարոցներ կը գործածէք զայն բանալու համար։ Այդ չէ Աստուծոյ կերպը։ Այդ չէ Աստուծոյ ձեղ տուած փոքրիկներուն հետ վարուելու եւ դանակը։ Մատաղ կեանքը դիւրաւ կրնայ խամրիլ, եւ անչուչտ պիտի խամրի, եթէ արեգական լուսոյն տեղ գործիներ գործածէք։

Կան ծնողներ որ կ'ըսեն թէ իրենց զաւակութեան պարտին անձնուրացութիւնն սորվիլ, եւ այդու ըսել կ'ուզեն թէ պէտք է միչտ հակառակիլ նոցա եւ դէմ կենալ նոցա փափաքներուն՝ առանց պատճառի։ Ցիմարական ընթացք է այս։ Ճչմարիտ անձնուրացութիւնը պէտք է սորվեցունել՝ յարմար ժամանակին հրահանգներ տալով եւ տղան համոզելով։ Միչտ կրնաք հնազանդութիւն պահանջել, սակայն հնազանդութիւնը փորձող պարագաներ պէտք չէ ստեղծել։ Ծնողի մը իմաստութեան եւ սիրոյն վրայ որդիական վստահութիւնը կը ցուցնէ թէ Աստուած ինչ կը սպասէ մեզմէ։ Մանուկն իրաւունք ունի այն ամէն վայելքներուն որք չեն վնասեր իւր օգտին։ Ոմանք դիտեն թերեւս այն պատմութիւնը թէ երբ այցելու մը Եւրոպայի որբանոցներէն միոյն մէջ լուրջ դէմք կրող տղու մը մաղերը կը յարդարէ գգուանօք, հակող պաշտօնեան կ'ըսէ, «Կ'աղաչեմ, այդպէս մի ընէք։ Մենք երբեք այդ տեսակ վարմունք չենք ցուցներ։ Այդ տղան սպագային աչխարհի մէջ պիտի մտնէ, եւ ուստի պէտք է չարքաշ մեծնայ։» Ինչ կեանք, եւ ինչ դրութիւն։ Սակայն երեւելն այս դրութեան նմայչները կը տեսնուին մեր ընտանեաց մէջ։

Արդ՝ այս գաղափարը չեմ ջատագովեր միայն անոր օգտակարութեան համար, այլ նաեւ այն պատճառաւ որ մանուկ մը յաչխարհ գալով ինչ ինչ իրաւունքներ կ'ունենայ։ Թէպէտ հայրն իրաւունք ունի իւր զաւակէն հնազանդութիւն պահանջելու, սակայն զաւակն եւս իւր հօրմէն խոհեմ եւ սիրալիր վարմունք սպասելու եւ ամէն անվնաս հաճոյք վայելելու իրաւունք ունի։ Իմ գաղափարս այն է թէ չատ աւելի կեանքեր կորստեան մատնուած են խիստ կառավարութեան քան թէ զիջողութեան եւ թոյլ վարմանց պատճառաւ։ Երկու կերպերն եւս լաւ չեն, սակայն կարծեմ թէ երբ տղայ մը աղատ կեանք կ'անցուննէ ծնողի մը քաղցր աչաց հսկողութեան ներքեւ, լաւագոյն կրթութիւն կ'ընդունի քան երբ աւելի խիստ դրութեան մը տակ կը մեծնայ։ Ազատ կեանքը պատեհութիւն կու տայ բնական զարգացման, որ տղուն իրաւունքն է, եւ որ լոկ կ'ուղղուի երբ ուղղութեան պէտք ունենայ, եւ որոյ վրայ սեղմում կը դրուի երբ սեղմումի պէտք տեսնուի։ Այս եղանակն անհամաձայն չէ իրական կառավարութեան հետ, թեեւ «կըրթութիւն» չատ աւելի լաւ բառ է քան «կառավարութիւն»։

Մանկանց վրայ այս տեսութիւնն յայտնելէս առքը՝ մարդ կրնայ բնականաբար խորհիլ թէ յետին ծայր քիչ հաւատք ունիմ պատժոյ մէջ ֆիզիքական զօրութիւն գործածելու օրինաւորութեան կամ ընդհանուր օգտակարութեան վրայ։ Եթէ երբեք այդ տեսակ հաւատք ունիմ, այն եւս սուտգիւ սա է թէ խարազան պէտք է գաղանաբարոյ մարդոց ինչ ինչ յանցանաց համար։ Սակայն արդարեւ բարբարոսութիւն է այդ տեսակ պատիժ տալ տղայոց։ Ըստ իս չկայ սոորնակարդ ուսուցիչն կամ դպրոցի մը այն կանոնը որոյ համաձայն սոորնակարգ ուսուցիչն ուսուցչապետին կը ղրկէ յանցաւոր աչակերտը դանակոծուելու համար։ Այդ ուսուցչապետ կ'ունենայ ճիշդ այն պաշտօնէին դիրքը որում հին ժամանակները դերեաստաքը իրենց գերիները կը ղրկէին որպէս զի դանակոծուին։ Նա կը նուաստացունէ ինքզինք՝ թոյլ տալով որ այս տեսակ անարգ դահիճ մը ընկեն զինք։ Հարուածոց դրութիւն մը երբեք էական չէ ճչմարիտ կառավարութեան համար։ Կին մը կը ճանչնայի որ երկար տարիներ ուսուցչական պաշտօն վարած էր յաջողապէս հանրային տեսակ տեսակ վարժարանաց, ինչպէս նաեւ մասնաւորաց բարձր վարժարանաց մէջ։ Սորա խնամոց յանձնուեցան դպրոցներ որք դաստապարտեալներու տեսակ մը աքսորավայրի կը նմանէին։ Նա չատ լաւ կը կառավարէր այդ դպրոցները. այսու ամենայնիւ, իւր բոլոր պաշտօնավարութեան միջոցին միայն մէկ անգամ գաւազան գործածած էր, եւ կը ցաւէր այդ միակ դանակոծութեան համար եւս, որ ոչ միայն անօգուտ այլ եւ վնասակար եղած էր։ Այս յաջողութիւն բարոյական կորով կ'ենթադրէ, որ վերջապէս ամէն ղօրութեան հզօրագոյնն է։ Տղայ մը դանակոծել անդութ գործ է։ Կարելի է վկայութիւն բերել Սողոմոնէ որ կ'ըսէ, «Գաւազանն խնայողը իր որդին կ'ատէ։» Իմ կարծիքս այն է թէ այդ խօսքն ըսուած է այն խիստ դարուն համար յորում Սողոմոն կ'ապրէր։ Երբ քրիստոնէական տնտեսու-

թիւնն եկաւ, իւր հետ բերաւ հոգեւոր զօրութիւն մը, որ զաւազաններէ աւելի բարձր է։ Շատ աւելի ազէկ է առաքելոյն սա պատուէրը. «Ես դուք, հայրեր, ձեր որդիները մի բարկացընէք, հապա անոնք մեծցուցէք Տէրոջը վարժութիւնովը ու խրատովը։»

ԿԱԹՈՒԱԾ ԵՒ ՔԱՂՑԿԵՂ
(Սբբ Մ՝բբաւ Մ՝ատէոսէ)

Շնչերակը կը կորուսանեն իրենց առաձգականութիւնը եւ տեղի կու տան արեան հոսանքին զօրութեան որ եւ իցէ անդէպ ճմման. այսպէս, բուռն բարկութեան, եւ մինչեւ իսկ յանկարծական գրգռման կրնայ յաջորդել արիւնհոսութիւն յուղեղն, որ առ հասարակ կը կոչուի կաթուած, կամ մեծ երակի մը ընդարձակումն ի ձեւ անամէջ դնտակի որ կը կոչուի ճապաղումն արեան, եւ որ յառաջ կը բերէ ցաւ եւ նեղութիւն՝ կոխելով իրեն մերձակայ մասանց վրայ. այդ երակը կրնայ ի վերջոյ պայթիլ եւ յառաջ բերել անմիջական մահ։

Ծերութեան պատճառաւ ուղեղին կազմութեան մէջ տեղի ունեցած վոխվոխութիւնք զառաջինն յերեւան կու գան ընաւորութեան, եւ իմացականութեան թերեւ այլայլութեամբք, որպիսի են՝ տարտամութիւն, վհերոտութիւն, դիւրագրգռութիւն, անտեղի կասկածանք, ագահութիւն —«քարի ծերուկ աղնուականութեան այն մոլութիւնը,» որպէս կը կոչէ Պայրըն — չամլսօսութիւն, տկարացումն յիշողութեան, չիմթութիւն խորհրդոց եւ բոլոր «առանձնայատկութիւնք ծերութեան» զոր դրականութիւնն անդամին ի Հոմերէ անտի եւ այսր նկարագրած է ախորժիւ։ Աւելի յառաջխաղաց վիճակի մէջ ուղեղին մէջ տեղի ունեցած ծերութեան յատուկ այս վոխվոխութիւնք կ՝առաջնորդեն մտային անկարգութեան զանազան ձեւերու, եւ վերջին աւասրանն է «երկրորդ մանկութիւն» եւ լոկ մոռացօնք, կամ որ նոյն է՝ անկարողութիւն յիշողութեան։

Սակայն ծերութեան հասակին ամենէն մահացու միտումն է ձեւակերպութիւնն ժանտ աճմանց ինչպէս կը կոչուին սոքա։ Սա է որոշակի «ծերութեան յատուկ վոխվոխութիւն,» եթէ արժան է հաւատալ Մր. Ճոնաթհան Հուչինսընի, անգլիացի հեղինակին, որ գրած է անոր վրայ, եւ կը պնդէ թէ քաղցկեղն է լոկ բազմաժամանակեայ բորբոքումն մարմնային հիւսուածոց որ ենթարկեալ են ծերութեան յատուկ աւերման։ Կրնայ հարցնել ոմն. Եթէ բանն այդպէս է, ընդէ՞ր ուրեմն այնքան թուով բաղդատապէս երիտասարդ անձինք կը տապալին քաղցկեղէ մինչ բաղում ծերունիք ղերծ կը մնան։ Այսմ կրնայ արուիլ պատասխան թէ հիւսուածք, ինչպէս ըսուեցաւ, թերեւս արդէն ծերացած են մինչեւ իսկ ի միջակային հասակի. զարձեալ, բազում ծերունիք ղերծ կը մնան քաղցկեղէ բարեբաղդաբար մեռնելով դեռ ախտին յարձակումէ չկրած։

Շատ չըներ, Պէրնէ Մեթիւեւ Ճըրնըլի մէջ հրատարակուեցաւ թէ մարդ մը քաղցկեղէ բռնուեցաւ իւր հարիւր երկու տարեկան հասակին մէջ. այդ մարդ եթէ մեռած լիներ հարիւր մէկ տարեկան՝ պիտի արձանագրուէր իրրեւ այդ գժնդակ ախտէն բոլորովին ղերծ լինելու օրինակ։

Ինձ կը թուի թէ դէթ մասամբ բացատրութիւնն ի մասին թէ ընդէ՞ր քաղցկեղը կ՝աւելնայ հետզհետէ, որպէս կը գուժեն ահաբեկիչ վիճակագրութիւնք յԱնգղիա, պարզապէս սա է որ մեր այժմու յառաջացեալ առողջաբանական պայմանաց ներքեւ մարդիկ չատ մը աւելի երկար կ՝ապրին քան առաջ, այնպէս որ անոնցմէ աւելի չատեր ժամանակ կ՝ունենան յերեւան ածել քաղցկեղը, մինչ այդպէս պիտի չլինէր իրողութիւնը եթէ կանուխ իրենց երիտասարդական առոյգ հասակին մէջ մեռնէին։ Ինձ կը թուի թէ այսպէս բացատրուելու է վայրենեաց եւ վայրի կենդանեաց ղերծ լինելն այդ գժնդակ ախտէն։

ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱԽՏԻՑ
(Սբբ Մ՝բբաւ Մ՝ատէոսէ)

Ժառանգականութեան խնդիրն իրրեւ պատճառ ախտից՝ չատ ընդարձակ է, եւ հս հոս անոր վրայ դոյզն ինչ միայն կրնամ խօսիլ։ Հաւանականապէս բաւական չափազանց կը ներկայացուի անոր ներգործութիւնը. վասն զի երբ սերտ քննութեան կը ձեռնարկուի, կարծեցեալ ժառանգականութեան դէպքեր — օրինակի աղագաւ, բորոտութիւնը — չատ անգամ կը տեսնուի որ պարտին ընծայուիլ այլուստ վարակման, արդիւնք ընտանեկան կենաց չաճախ եւ անարգել յարաբերութեան։ Թերեւս չափու իւրք նոյնը ճշմարիտ է նաեւ հիւծախտի մասին։ Այսու ամենայնիւ, չիք տարակոյս թէ ժառանգականութիւնն է մի պատճառ հիւանդութեանց եւ ախտից։ Ոչ թէ նոյն իսկ ախտը այլ՝ անկէ բռնուելու միտումն է որ կը ժառանգուի, ճիշդ ինչպէս ուրիշ մասնաւոր հանգամանք։ Զիւապայի ձեւով երակ մը ունէին Ռէկոնթիլէթ կոչուած ցեղին պատկանող բոլոր անձինք իրենց ճակտին վրայ եւ այդ կը համարուէր անոնց նշանը թէ այդ ցեղէն են. եւ Գաղղիոյ հարաւային մասին մէջ կը գտնուի քաջածանօթ դերդաստան մը որ աւելի քան երեք դարերէ հետէ կը պարծի իւր փունջ մը ճերմակ մազով։ Պուրպոնեան քիթը եւ Հապըսպուրկեան թանձր շրթունքը ուրիշ նշանաւոր օրինակներ են։

Հիւծախտը, ոտնցաւութիւնը (gout), ապչութիւնը եւ քաղցկեղն են այն ախտք որ կը ցուցնեն մեծագոյն միտում ժառանգական լինելու։ Ոտնցաւութեան որդւոյ որդի վոխանցման հզօրագոյն ապացոյցը կը գտնուի Եւրոպայի գրեթէ իւրաքանչիւր աղնուական ընտանեաց մէջ։ Իսկ քաղցկեղի մասին բանն այնքան պարզ չէ. բայց վիճակագրութիւնք կը հաստատեն թէ ժառանգականութիւնն աւելի կամ նուազ որոշ կ՝երեւի յայսմ եւս նշանաւոր համեմատութեամբ այնց որք զոհ կ՝երթան սոյն ախտին։

Պոնապարթեան գերդաստանը կ՝ընծայէ նշանաւոր օրինակ քաղցկեղի ժառանգականութեամբ վոխանցման։ Նափոլէոն Առաջնոյ ծնողաց մին մեռաւ լեարդի կամ ստամոքսի քաղցկեղէ։ Ինքն Նափոլէոն մեռաւ ստամոքսի քաղցկեղէ. սոյն ախտէն մեռան նաեւ նորա եղբայրը Լիւսիան եւ քոյրը, գեղանին Փօլին Պորկէզ։

Ախտի ժառանգական միտում կրնայ յերեւան չգալ մինչեւ մարդ բաւական տարեդառ լինի. զոր օրինակ, փրոֆէսոր Հըքսլէ, իւր սքանչելի անձնակենսաբանութեան մէջ ըսած է մօտերս թէ վերջերս իւր վրայ յերեւան եկած էր ճեռաց մասնաւոր չարաժուամ մը որ էր իւր մօր ունակութիւնը։

Այս իրողութիւններէն հանուելու խրատն այս է որ եթէ մարդ ունի պատճառ կասկածելու թէ պիտի ժառանգէ այս կամ այն ախտին միտումը, պարտի խնամ տանիլ խոյս տալ նշաւակ ընելէ ինքզինք այն պայմանաց որ կ՝օժանդակեն անոր յերեւան գալուն։ Նաեւ պարտի ի նկատ առնուլ իւր ներկայ կամ ապագայ սերունդը։

Շատ մարդիկ այնպէս կը գործածեն իրենց մարմինները իբր թէ անոնք իրենց սեպհական սաացուածքն ըլլային։ Այս է անխրատութիւնն դէպ իւրեանց սերունդն։ Մարդ անտարակոյս պարտի այնպէս վարիլ իւր մարմնոյն հետ՝ որ իբր թէ անոր վրայ իրաւունք ունին նաեւ իւր զաւակունք եւ սերունդք. եւ իւր ժառանգաց իրաւունքները պարտին յարգուիլ ըստ կարի։

Եթէ ախտի մը յարձակումը կարելի ըլլայ արգելել որ եւ իցէ միջոցաւ, թերեւս ժամանակին ջնջուի ընտանեաց մէջէն անով վարակելու բնական միտումը։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԱՆՔԱԾԽՈՑ ԱՐՏԱԾՈՒԹԻՒՆ

Հետագայն կը գտնուի անգղիական Էնճինէէր թերթին մէջ.

Միացեալ Նահանգք այնպիսի նշանաւոր յառաջդիմութիւն ըրած են յամենայն արուեստս եւ ի ձեռագործս անցեալ տասն տարեաց մէջ՝ որ կարեւոր է աչխարհի միւս երկրաց, նա մանաւանդ ճարտարագործ աղգաց, որպիսի է մերն, ստուգել, եթէ կարելի է, թէ մինչեւ ո՛ր աստիճանի պիտի հասնի այդ յառաջդիմութիւնն յապագային։ Այսպիսի յառաջդիմութեան մը էականագոյն տարերց երկուքը, դիւրաղնի հանքածուխ եւ արդիւնաւոր աշխատութիւն, ոչ միայն իրենց իշխանութեան տակ ունին ամերիկացի ձեռագէտք, այլ լիուլի կը վայելեն գայնս։ Վառելեաց մասին, արդարեւ ճարտարագործ եւ ոչ մի կարեւոր երկիր երբեք ունի այնպիսի ճոխ մթերք։ Միացեալ Նահանգաց հանքածխոյ դաշտաց ծանօթ տարածութիւնը կ՝ըսուի թէ է 98,430 քառ. մղոն, կամ գրեթէ վեցպատիկը Միացեալ Թագաւորութեան (Անգղիոյ) հանքածխոյ դաշտաց տարածութեան։ Բայց այդ չըսվանդակեր որ եւ իցէ նահանգ Ամառաժ Լերանց հատուածին, որպիսի են Տաքոթա, Մոնթանա, Ուայոմինկ, Եութահ, Քոլորատոյ, եւ ոչ իսկ Խաղաղականի ափանց նահանգները —Քալիֆորնիա, Օրէկոն, եւ Ուաշինկթըն, որոց հանքածխոյ դաշտք նուազ ճշդութեամբ են ծանօթ։ Կայ պատճառ կարծելու թէ Միացեալ Նահանգաց հանքածխոյ դաշտք աւելի ընդարձակ են քան զոր առհասարակ կ՝ենթադրուի, բայց գլխարդ եւ իցէ աւելի ընդարձակ են քան Եւրոպայինները համանպամայն։

Բնականապէս զարմանք կը չարժէ սա պարագան որ Միացեալ Նահանգք, այսպիսի նշանաւոր կերպով դիւրաղնի հանքածուխ ունենալով հանդերձ, դեռ ուրիշ երկիրներ մեծ քանակութեամբ չեն զրկեր անկէ, ինչպէս կ՝ընեն Անգղիա, Գերմանիա եւ Պելճիա։ Հանքաց մէջ տակառաչափը 4 չիլինի վաճառուող հանքածուխը անտարակոյս կարող է մրցիլ ի Գերմանիա գրեթէ 6 չիլին կամ ի Պելճիա իբր 8 չիլին վաճառուող հանքածխոյն հետ։ Ահա ասոր բացատրութիւնը. Թէպէտ Միացեալ Նահանգք այս ինչ քանակութեամբ հանքածուխ կը զրկեն Հարաւային եւ կեդրոնական Ամերիկա եւ Ֆրանսա, եւ սակայն ցարդ երբեք մշակած չեն արհեստի այս ճիւղը, առ ձեռն բաւական քան ունենալով իրենց արուեստից եւ

ճարտարագործութեանց համար։ Բայց պատճառ չկայ տարակուսելու թէ պիտի գայ ժամանակ երբ Միացեալ Նահանգք պիտի գտնուին այնպիսի դրից մէջ որ յաջողապէս մրցին անգղիական հանքածխոյն հետ այնպիսի վաճառանոցաց մէջ յորս Անգղիացիք իրենց մնացուորդ ըրած են անոր տուրեւառը։ Թէ արդեօք այս բանը պիտի վնասէ Անգղիոյ, կրնայ լինել նեւթ վիճաբանութեան։ Կը գտնուին բազումք որ կը խորհին թէ լաւ է մեր ապագային, եթէ ոչ ներկային, համար, դնել արդելք բրիտանական հանքածխոյն սանձարձակ առաքման դէմ այնպիսի երկիրներ՝ որք կը գործածեն այդ հանքածուխը զարգացունելու համար իրենց ճարտարագործական շահերն ընդդէմ մեր շահուց։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ԱՄԱՌ

Գեղածիծաղ ամառն հասաւ.
Կարմիր, կանաչ ու ըսպիտակ,
Անուշահոտ ծաղիկ բուսաւ
Լուսաճաճանչ արեւուն տակ։

Զբւարթ, սիրուն թռչունք ամէն,
Ոսոստելով երգ ի բերան,
Մի գեղանի պար կը կազմեն
Անուշահոտ ծաղկանց վերան։

Ասա անդ, չուշան, յասմիկ ու վարդ
Կը տատանին ձեւերով լաւ,
Մինչ անտառին մէջ ալ զբւարթ
Անոնց ի տես կ'երգէ սոխակ։

Եւ ոստոց գով ըստուերին տակ,
Տունկ ու խոտերն փայփայելով,
Մի արծաթեայ սահուն վրտակ
Խոխոջելով կ'երթայ ի ծով։

Անխոնջ մեղուաց խումբ մ'ոսկեթանջ
Բզզայ, տղզայ եւ չարունակ
Գեղածիծաղ դաշտէն կանանչ
Բերէ քաղցրիկ մեղր ի փեթակ։

Հեզիկ զեփիւռն առաւօտուն,
Գալով թեթեւ յերկնից յերկիր,
Գոյն եւ բոյրեր սիրէ ժպտուն
Իւր թեւերով գորովալիր։

Ծառոց տարերն ալէտատան,
Երերալով սիրամարմնանջ,
Նըման մի ջերմ ողջոյն կու տան,
Եւ տերեւներ թաւիին փուշնջ փուշնջ։

Թրթռուն թիթռուն, գեղին, կապոյտ,
Սաւառնելով եթերին մէջ,
Անդուլ խայտան, կազմեն կոյտ կոյտ
Գեղատեսիլ մի եւ եւ էջ։

Այսու բերկրի մարդկան հոգին,
Սիրարն հրճուի, եւ անդադար
Օրհնէ զԱստուած որ սիրագին
Նոքօք պճնած է զայս աշխարհ։

Եողղատ ԿՂԵՄԷՍ Մ. ՏԱՏԵՐԵԱՆ

ՈՁ ԼԵԶՈՒԻ ԱՂՕԹԻՑ

Աղօթից ոճոյ սեպհական յատկութիւնք են արժանի մատղրութեան, մանաւանդ աւետարանական ժողովրդեան, քանզի ասոնք ո՛չ միայն առանձին աղօթից մէջ ինքնահնար բաներ կ'արտայայտեն, այլ եւ ընտանեկան աղօթից մէջ եւ ի ժողովս աղօթից չատ անգամ կ'աղօթեն յանպատրաստից։ Արդ այս աղօթք առաջի Աստուծոյ որպէս ըլլալու են սրտաբուխ, նոյնպէս եւ առաջի մարդկան ըլլալու են վայելչաձեւ։ Այժմ չունինք նպատակ ըսել ինչ ի վերայ ոգւոյ աղօթից — մտաց եւ սրտի — այլ կը խօսինք անոր կերպարանի — բացատրութեան եւ ձեւոց — վերայ։ Աստր ղգուշութիւն ըլլալով պիտի պակսին անվայելչութիւնք, որոց համար, երկիւղած ունկնդրութեամբ հանդերձ, քիչ անգամ չեն լսուիր տրտունջներ։

Այլ կանխելու ենք իմացունել թէ ատ մեր բանք չեն անկ աղօթից բեմախօսներու — քարոզչաց եւ երիցանց — որոց պաշտաման աղօթք ունին իրենց սեպհական յատկութիւններ։ Ասպա կ'ամփոփինք մեր սահման բանին ի վերայ ժողովրդական աղօթից, որք ունենալու են իրենց պատշաճայս։ Եւ թուի մեզ թէ որքան իրենց սահմանի մէջ պահուին ժողովոց աղօթք, այնքան օգտակար պիտի ըլլան աղօթակիցներու։ Նկատելու է ուրեմն թէ պաշտաման եւ քարոզի առեն պաշտօնեայն կ'աղօթէ երկար եւ պէսպէս նիւթոց յիշատակութեամբ, այլ աղօթից ժողովի մէջ ըսուելիքն ըլլալու է համառօտ եւ միակ նիւթի համար։ Պաշտաման առեն աղօթող պաշտօնեայն թերեւս, նախ, կը փառաւորէ զԱստուած եւ օրհնութիւններ կը մատուցանէ առ Քարձրեալն, երկրորդ, մասնաւոր պարգեւացն համար կը գոհանայ, երրորդ, յաուկ հայցուածներ կ'ընէ՝ յիշելով Աստուծոյ խոստումներն որք են հիմունք համարձակութեան այն խնդրանաց, եւ չորրորդ, պէսպէս օրհնութիւն կը մաղթէ ի վերայ ժողովրդեան զանազան վիճակի։ Աղօթից ժողովներու մէջ, սակայն, այս վերջին մասնաւանդ առաջին մասունք են բաժին ժողովոյ առաջնորդողին. այլոց կը մնան զըլխաւորապէս երկրորդ եւ երրորդ մասունք։ Ասոնք ալ ըլլան պիտի կատր կատր, 5–10 անձանց բաժին, յորմէ իւրաքանչիւր աղօթող առնու է իր պատառիկն եւ նիւթ։ Այս պատառներ եւ մասունք ի միասին կը կազմեն ընդարձակ այլ ամբողջ աղօթք մը, ոչ թէ մի եւ նոյն նիւթի եւ բանի տարբեր ձայնիւ տաղտկալի կրկնութիւններ։ Այս ընդարձակին համառօտութիւնն է պաշտօնէին աղօթք, որ երբէք չէ օրինակ անհատական աղօթից։ Պաշտօնէի աղօթից լեզուն իսկ չէ օրինակ ժողովրդական աղօթից։ Ուստի աղօթից ժողովներու մէջ անճահ են աղօթք, որ սաղմոսաց եւ աղօթից գրքերու բանից ձեւերով կ'ըլլան։ Ասպաքէն սաղմոսք եւ գրուած աղօթից դէմ ոմանք են բանաստեղծական եւ ճարտասանութեան ձեւովք պաճուճեալ, որոց եթէ նմանիլ ուզին հասարակ լեզուք, եւ այն յանպատրաստից, չպիտի կարենան այնքան ի վեր ոլանալ, ու պիտի անկանին իրենց բանք որպէս ձագեր փետրազուրկ։ Ժողովրդական աղօթքի գիրք մը ունենինք, ուր կային պէսպէս նիւթոց վերայ հասարակ ձեւով աղօթքներ, զոր, սակայն, կարծենք քիչեր կարդացին այնպէս աղօթել ուսանելու համար։

Աղօթել ուսանիլ կ'ընենք՝ ոչ այնքան ըստ իմաստի, զորմէ չենք խօսիր ըսինք, այլ ըստ ձեւոյ բանից, որ ապաքէն ուսման պէտք ունի։ Այնպիսի ոք որ, ըսենք, անգլիերէն լեզուաւ լաւ կ'աղօթէ, բայց հայերէն բաւական բառ, ոճ չգիտեր, չիչխեր ի ժողովի աղօթել։ Այս ոք պիտի թէ պարապի լեզու ուսանիլ։ Այսպէս եւ այն որ ունի ոգի եւ սիրտ աղօթից, կ'աղօթէ առանձինն եւ թերեւս առանին, այլ ի ժողովի աղօթելոյ համար պէտք է վարժուի, ուսանի աղօթից ձեւերին։ Այսպիսեաց ահա ի դիւրութիւն աղօթից ոճոյ մի քանին յիշենք։

Ա. Աղօթից բան՝ առ Աստուած պէտ է ազնիւ ըլլալ։ Ամէն աղօթող այսպէս դիտէ եւ ընել կ'ուզէ, բայց ոմանք գիտութեամբ կամ անգիտութեամբ իրենց բանից կու տան ներկայից խրատ տալու կամ անոնցմէ գտնդատ ընելու կերպարանք։ Ըսենք թէ սարկաւագ եղբայր մը թաղութիւն կը հայցէ Աստուծոյ դէմ գործուած մեղաց, ըսելով, «Աստուա՛ծ, հա՛յր դթութեան, ներէ մեր մեղքերը, զոր գործեր ենք այս չաբթու...։» Ասպա որպէս թէ ունկնդրաց անհաչանելուն խրատ մը ուղղելով կ'ըսէ, «Բայց դուն կ'ըսես, թէ որ ընծաղ սեղանին առջեւը ըներես, առաջ դնա հաչտուէ,» եւ այլն։ Կամ թէ կ'ըսէ, «Մեզմէ ով որ չներեր իր եղբօրն ու քրոջը, դուն ալ չպիտի ներես անոր,» եւ այլն։ Այսպիսի բանք են դէթ կէս խրատական եւ անճահ յաղօթս։ Այն բանները կրնար աղօթից ձեւով եւ ի չինութիւն ամենեցուն ըսել սա ոճով. «Շնորհէ մեզ, Տէր, որ մինչ եկած ենք պաշտօն մատուցանել, չնորհիւդ կարող ըլլանք մեր սրտէն ի բաց դնել ամէն տեսակ ատելութիւն։» Վայելչագոյն կ'ըլլայ ըսել եւս, «Կ'աղաչենք ներէ մեր թշնամեաց եւ տուր մեզ ալ ոգի անյիշաչարութեան, որ սրտանց ներել կարենանք անոնց ամենուն,» եւ այլն։ Շատ մը տարբներ առաջ աղօթից ժողով կ'ըլլար առտուն կանուխ, որուհետեւ ոմանք չէին կրնար ներկայ գտնուիլ, եւ ուր կայր ոք որ ցաւ ի սիրտ կ'աղօթէր տաճկերէն, «Եթէ փաչայի մը առջեւ ելլէինք, մեր չքղաքները առջեւնէս պիտի երթային, բայց հիմա որ քու առջեւդ երեւնալու կու գանք, անոնք տակաւին պառկեր են...։» Այս գանգատ յիրաւի էր անտանելի աղօթակիցներուն, յորոց չատեր ըսին, «Աչքերը գոցեց եւ խոչոր քարեր նետեց մեր իչխանաց գլխուն։» Այսպիսի բանք եթէ դիտմամբ ըլլան՝ են ապաքէն անհանդուրժելի եւ քաւմնելի։ Հապա պէտք է աղօթողն զգուչանայ որ իր բանք չատնուն կերպարանք գանգատանաց մինչ իսկ խրատու, այլ պարզապէս լինին առ Սրտագէտն ուղղեալ արտայայտութիւնք Անոր հաճելի եւ սուրբ զգացմանց։

Բ. Աղօթից բան՝ զեցմանց արտայայտութիւն՝ ըլլալ պէտ է են, ըսինք։ Այն է թէ փաստաբանութիւն ըլլալու չեն. անդ արամաբանութեան պէտք չկայ. բաւ է սիրտը բանալ, զեղուլ իր զգածմանն ձայն եւ բան։ Իրիւ ամէն աղօթողաց սիրտն ըլլար բերան, սակայն, աւա՛ղ տկարութեան մարդոյ, սիրտ ունեցողներէ ոմանք չունին լեզու եւ ոմանք անճահ ձեւով կ'արտայայտեն։ Այսպիսիք երբ ի ժողովի կ'աղօթեն, կարծես դատաւորի առջեւ կեցեր չատագովութիւններ կ'ընեն. չատ մը «քանզի,» «որովհետեւ,» «ուրեմն,» արամաբանական ձեւեր կան աղօթից մէջ։ Այլ դիտուած է թէ երբ զգայուն սիրտն է խօսիլ տուողը, տրամաբանութիւնը կը փոխուի ի ճարտասանութիւն, որպէս կ'երեւի յօրինակ աղօթից կամ խնդրանաց քանանացի կնոջ ի Մատ. ԺԵ.։ Այսպիսի զգայմամբ զեղուն բանից մէջէն կը թաւիին մակբայներ, չաղկապներ եւ զօրութեամբ իմացուած անչէյա խնդիրներ, եւ կ'աւերնան չնչտեալ բառեր։ Ուստի աղօթից լեզուն լի կ'ըլլայ քերականական զեղչմամբ եւ ճարտասանական կըրկնութեամբ, որպէս կ'երեւին ի սաղմոսաբանի, նոյն իսկ յողբ Դաւթի (Բ Թագ. ԺԸ. 23)։ Այսպիսի ձեւովք լի են Նարեկայ բանք ի խորոց սրտից, եւ ժամագրքի աղօթք ոմանք. զոր օրինակ, «Փառք քեզ,

Աստուած, փառք քեզ, յաղագս ամենայնի, Տէր, փառք քեզ։»

Դ. Աղբիւր հայկական ինքնական եղանակաւորութեան է ըլլալ։ Ինքնական (հայկական) եղանակաւ կ'իմանանք ասոր բոլոր հրամայականն ու ընդ օժանդակով կազմուած ձեւերը, որք որքան չատ ըլլան, այնքան վայելչաձեւ կ'ըլլան աղօթք. որպէս կ'երեւի Տէրունական Աղօթքի մէջ. «Քու անունդ սուրբ (փառ) ըլլայ, քու կամքդ ըլլայ,» եւ այլն։ Այս բանք ինքնրանաց ձեւէ կը հեռանան երբ ըսենք, կը փափաքինք որ թագաւորութիւնդ գայ, կ'աղաչենք որ մեր ամենօրեայ հացը մեզի տաս։» Ոմանք այս անձամբ ձեւէն աւելի անդրադարձ երթալով կ'ըսեն, «Քու անունդ սուրբ է եւ միշտ սուրբ պիտի ըլլայ, քու կամքդ կ'ուզենք կատարել։» Աղօթից մէջ կ'ըլլան խոսոմանք եւ ոխք (առաջադրութիւն)։ Ասոնց ձեւերն ալ ըլլալու են հասարակական ապառնի (ոչ թէ ստորադասական եղանակ), ո՛չ ըստ ուխտին Յակոբայ, զոր ըրաւ ի Բեթէլ ըսելով, «Թէ որ Աստուած ինձի հետ ըլլայ . . ., եւ իմ հօրս տունը խաղաղութեամբ դառնամ, Տէրը ինձի Աստուած ըլլայ» (Մնդ. ԻԸ. 20–21)։ Բան զայս ձեւ զօրաւոր է ուխտն Ամբակումայ, որ կ'ըսէ, «Թէեւ թզենին ընձիւղ չտայ, ու որթերու վրայ պտուղ չըլլայ . . ., սակայն ես Տէրոջմով պիտի ցնծամ, իմ փրկութեանս Աստուծովը պիտի ուրախանամ» (Ամբ. Գ. 17–18)։ Աղօթից մէջ կ'ըլլան խոսովանութիւնք, նուէրք եւ փառաբանութիւնք, որոց բառք ըլլալու են նէեմէ եւ կապաքէալ ժամանակաւ, որպիսի էին Դաւթի հանդիսաւոր աղօթք ի նուիրանս տաճարին չինուածանիւթոց (Ա. Մնաց. ԻԹ. 10–19)։ Այս ձեւ բանք մ'ըրգան որոշ են եւ վսեմ բաղդատմամբ ուրիշ նսեմ եւ անորոշ ձեւոց, յորոց զգուշանալ պարտին ի դիմաց ժողովրդեան աղօթարար ևղբարք եւ քորք։

Դ. Աղբիւր բանի կողմնէ (նախադասութիւն) ըլլալու են տանը տանը։ Տէրունական Աղօթից ոմն յայսմ եւս է օրինակելի։ «Հայր մեր որ յերկինս, սուրբ եղիցի անուն քո։ Եկեսցէ արքայութիւն քո, եղիցին կամք քո,» եւն. եւն.։ Այսպիսի կարճ կարճ եւ ոչ–բաղադրեալ նախադասութեամբ են նաեւ բանք մինչնորդական աղօթից Քրիստոսի ի Ժէ. գլուխ Յովհաննու։ Յայսմ եւս օրինակ են միաբանական աղօթք Առաքելոց յերուսաղէմ, ուր ժողովեալք կ'ըսեն, «Ով Տէր, նայէ անոնց (թշնամեաց) սպառնալիքներուն, ու չնորհէ քու ծառաներուդ որ բոլոր համարձակութիւնով քու խօսքդ խօսինք, քու ձեռքդ երկնցընելով բժշկելու, եւ քու սուրբ Որդւոյդ Յիսուսի անունովը նշաններ ու հրաշքներ ըլլալու։» Աղօթքի բանից այսպիսի պատառ պատառ ըլլալն հարկաւոր է երկու պատճառաւ։ Նախ որ աղօթակիցներուն մտայ ծանրութիւն չըլլայ. խօսքը լրանալու համար երկար չսպասեն մտքեր. երկրորդ, աղօթողին ղգայմունք չուտ թափին, քանի որ եռանդը չէ պաղած։ Այսպէս կտրուկ կըսրուկ մ'իմէ չմնայ խօսիր բարկացողք եւս, եւ այս չէ մ'իմէ յուզեալ ղգացման լեզուն։ Զայս քաջ դիտելով տաճկաբանք անդամ, հակառակ տաճկերէնի կցորդական ոճոյ, հայացի անկցորդ ձեւ կը գործածեն աղօթից մէջ։ Այլ ոմանք հակառակ Հայերէնի եւ աղօթից ոճոյ՝ հայ բառերով տաճկական կցորդի ձեւերով բանին կտորներն իրարու կը կապեն։ Կ'երկարեն եւ կ'երկարեն նախադասութիւնները մինչեւ որ աղօթից ղգացմունք կը մեռնին, աղօթակիցներու միտք կը տաղտկանան եւ աչքեր քնով կը ծանրանան։ Ի դէպ է այսպիսեաց եւս ծանօթ դիտողութիւնն Տր. Սըմբըվիլի թէ «Աղօթողներէ ոմանք աղօթից ժողովները կը մեռցունեն։»

Աստուած պահէ զմեզ այսպիսի վնասակար անզգուշութիւններէ, որոց այսքան ենթակայ ենք, եւ անպիտանութեամբ։ Ոմանց եւ իր ըրած այսպիսի չատ մը վնասներով խրատեալ՝ ահա յօդուածագիրը կ'իչխէ զայս ալ զգուշացունել։

* * *

ՔՐԻՍՏՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՅԱՄԵՆԱՅՆԻ

Հոգիս նման է քաղցեալ եւ պապակեալ տղու մը, եւ ես Նորա սիրոյն եւ միխիթարութեան կը կարօտիմ վասն իմ վերակենդանութեան։ Ես մոլորեալ ու կորսուած ոչխար մ'եմ, եւ Նմա կը կարօտիմ իբրեւ բարի եւ հաւատարիմ հովուի մը։ Իմ հոգիս նման է բաղէէն հալածեալ ու երկչոտ աղաւնիի մը, եւ ես ապաստանի համար Նորա վէրքերուն կը կարօտիմ։ Ես տկար որթ եմ, եւ կը կարօտիմ Իւր խաչէն բունելու ու Նորա բոլորտիքն փաթթուելու։ Ես մեղաւոր եմ, ու կը կարօտիմ Իւր արդարութեան։ Ես մերկ ու հոլանի եմ, եւ Իւր սրբութեան եւ անմեղութեան ծածկոցին կը կարօտիմ։ Ես տգէտ եմ, եւ կը կարօտիմ Իւր ուսուցչութեան։ Պարզամիտ ու տխմար եմ, եւ կը կարօտիմ Իւր Սուրբ Հոգւոյն առաջնորդութեան։

Ոչ մի պարագայի եւ ոչ մի ժամանակի մէջ ոչինչ կրնամ ընել առանց Անոր։ Կ'աղօթեմ. Նա դիս պիտի հրահանգէ եւ ինձ համար պիտի բարեխօսէ։ Սատանայէն դատապարտեմ եմ. աստուածային դատաստանի մէջ Նա դիս պիտի պաշտպանէ։ Տառապանաց մէջ եմ. Նա ինձ օգնական եւ ցաւակից պիտի լինի։ Աչխարհէն հալածեալ եմ. Նա ինձ պիտի հսկէ։ Երբ ձգուած լինիմ, դիս կը բռնէ։ Երբ մեռնելու վրայ լինիմ, ինձ անմահական կեանք կու տայ։ Երբ դերեզմանի մէջ դրուելու վրայ լինիմ, Քրիստոս ինձ յարութիւն կ'ըլլայ։ Ուստի ես յաւէտ կ'ընտրեմ բոլոր աչխարհէս բաժնուիլ քան թէ իմ Փրկիչէս։

Այո, ո՛վ իմ Փրկիչս. փառք կու տամ Աստուծոյ, քանզի դիտեմ թէ Դու ես ո՛չ կամեցող եւ ո՛չ կարող ես առանց ինձ մնալ։ Դու հարուստ ես եւ ես աղքատ. Դու առատութիւն ունիս եւ ես կարօտութիւն. Դու արդարութիւն ունիս եւ ես մեղքեր. Դու դինի եւ իւղ ունիս եւ ես վէրքեր. Դու կենաց հաց եւ կենդանի ջուր ունիս եւ ես անօթի եւ ծարաւ եմ. Դու մխիթարութիւն եւ ուրախութիւն ունիս եւ ես տրտմութիւն եւ վիշտ։

Վերջապէս Քրիստոս մեր ճամբան է. եւ մենք Նորա մէջն կը քալենք։ Նա մեր մարգարէն է, մեր ապաւէն կը դուշակէ։ Մեր քահանան է, մեզ քաւութիւն ըրաւ. մեր Փրկիչն է, զմեզ պիտի փրկէ. մեր արմատն է, մենք կ'աճինք ի Նմանէ. մեր ապատիչն է, մեր բոլոր թերութիւնք Անոր վրայ կը նետունք. մեր բժիշկն է, մեր բոլոր ախտերն կը բժշկէ. մեր բարեկամն է, կ'օգնէ մեզ կարօտութեան ատեն. մեր եղբայրն է, զմեզ կ'ուրախացունէ երկնային երջանկութեամբ։

Միով բանիւ, Քրիստոս է Սմենայն յամենայնի, կը խնդրեմ, գործածէ զիս, ով իմ Փրկիչս, ինչ կերպով որ կ'ուզես. առ իմ սիրտս եւ սէրս. Քու հաւատացեալ ժողովրդեանդ յառաջադիմութեան համար, եւ մի թողուր զիս որպէս զի միշտ կարող լինիմ ըսել, «Ցիսուս ինձ կը կարօտի եւ ես՝ Նմա յաւէրժաբար։»

Թարգմանեաց
* * *

ՀՈԳԱՏԱՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԽԱՐԲԵՐԴ

Ընկերութիւնս, որ հաստատուած է 1891 նոյ. 18ին, կէտ նպատակի ունի անդամոց եւ այլոց հոգեւոր պէտքը եւ աղքատ տղայոց մարմնաւոր պէտքը հոգալ, ուստի կ'անուանի «Հոգատար Ընկերութիւն։» Ունինք պաչտօնեից ժողով մը որ կը բաղկանայ 4 անձերէ, որք են Ա.տեառնապետը, որ ընկերութեան օրինաւորութեան կը հսկէ, Դանձապետը, որ ընկերութեան գոյքը կը պահէ, Գրագիրը, որ ընկերութեան գրութիւնները կը պահէ եւ կը թղթակցի, Թանգարանին Տեսուչը, որ տղայոց հոգեւոր վիճակին յարմար տետրակներ կու տայ։

Վերջերս պատրաստուած հաչուեցոյցէն կը տեսնենք թէ ընդունած ենք հետեւեալ բարեսէր անձանց օգնութիւնները.

		Դահ.
Ամերիկա,	Մր. Զայլո	25
»	Յակոբ Ա.ռաքելեան . . .	25
»	Մարտիրոս Նահիկեան . .	20
»	Մր. Զայլոի աչակերտաց մին	10
Խարբերդ,	Ցարութիւն Մեզիւրլեան.	5
»	Խոսրով Ջիւրջճեան . . .	5
»	Սարգիս Մովսէսեան . . .	5
»	Գասպար Մովսէսեան . .	5
»	Գասպար Նահիկեան . . .	5
»	Եղիկիէլ Էլմասեան . . .	2
Համադրամար	. . . . .	107

Ընկերութեանս աղքատաց համար տուած ստակն է իբր 250 դահ.։ Բաց ասոր չափական 7 դահ. տուած է երկու աղքատ տղայոց, որոց կէսը Մր. Հուլլըրէ կը ստանայ։ Ջ՛ք ուրախանար, սիրելի ընթերցողք, որ ձեր հայրենակիցներն իրենց պզտիկ հաստակին մէջ բարիք ընել նպատակ դրած են։ Ուստի ընկերութեանս յառաջդիմութեան եւ յարատեւութեան համար աղօթք կը խնդրեմք ձեզմէ։

Եփրատ Գոլէճ Ց. Գ. ՆԱՀԻԿԵԱՆ
Խարբերդ

Պետրոս էֆ. Մինասեան եւ իւր զերդաստանը կը փութան իրենց չնորհակալութիւնը մատուցանել այն բոլոր աղգականաց եւ բարեկամաց որք ներկայ գտնուելով Տիկին Եղիսաբէթ Մինասեանի թաղման պաշտօնին իրենց ցաւակցութիւնն յայտնեցին։

ԱԶԴԵՐ

Աւետարանական քերդ եռամսեայ աղօթից ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ չորեքչաբթի օր, յունիս 10/22, Պայպըլ Հաուսի մատրան մէջ ի ժամ 8 ըստ Թուրքաց։ Կը խնդրուի բոլոր քոյրերէն որ ջանան ներկայ գտնուիլ սոյն հոգեւոր պաշտամանն։

Կ. պոլսոյ Երիտ. Բրիստ. Ընկերակցութեան աղօթից ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 8ին ըստ Թուրքաց, Պայպըլ Հաուսի մատրան մէջ։ Աղօթքի նիւթն է. «Սէրբեցնէք չքաւոր. Ա.պրեցէք հաւատոցէ, ընդ ու հաւատոցէք։» Յովն. ԺԴ. 1։

ՀԱՆԴԷՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Յունիս 6 ըստ Յուն., և յունիս 18 ըստ Լատ., 1892

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Միացեալ Նահանգաց նախագահութեան համար Հանրապետականաց ընտրելին որոշելու պաշտօն ունեցող ժողովը իր քուէարկութիւնը կատարեց անցեալ ուրբաթ յետ միջաւուրի, եւ քուէից մեծ առաւելութեամբ Մր. Հարիսըն որոշուեցաւ ընտրելի։ Մր. Հարիսըն ընդունեց ամբողջ 904 քուէից 535ը, Մր. Պլէյն եւ Մր. Մաք Քինլի ընդունեցին 182ական քուէ, եւ 5 քուէներ եւս տրուեցան ուրիշ անձանց։ Սպա Մր. Մաք Քինլիի առաջարկութեամբ Մր. Հարիսըն նախագահական ընտրելի որոշուեցաւ միաձայնութեամբ։ Նէ- Եորք Թրայպիւն լրագրոյ խմբագրապետ եւ Փարիզի ամերիկեան նախորդ դեսպան Մր. Հուայթլոյ Րիտ փոխ-նախագահութեան ընտրելի որոշուեցաւ։ Մր. Հարիսըն իւր նախագահութեան միջոցին յոյժ պատուաբեր եղանակաւ կատարած է իւր պաշտօնին բարձր պարտականութիւնները, եւ յիշեալ ժողովը աւելի իմաստուն ընթացք մը չէր կրնար բռնել քան վերընտրելի ընել զնա։ Յաւալի է որ Մր. Պլէյն կը հրաժարի քաղաքական կեանքէ, ոչ միայն վարտողջ վիճակի մէջ այլ նաեւ այնպիսի եղանակաւ որ կը վնասէ իւր համբաւոյն։ Կ'ըսուի թէ նա իւր նախարարական պաշտօնէն հրաժարած է ազգեցութեամբ իւր կնոջ որ կռիւ ըրած էր Տիկին Հարիսընի հետ։

—Զարը եւ Զարեւիչը Գերմանիոյ կայսեր հետ տեսակցելէ ետքը Քոփէնհակ հասան յունիս 8ի առաւօտուն։ Հետաքրքրական իրողութիւն մ'է որ Զարին նախահարց մին, Պետրոս Գ. կայսրը, 1728ին ծնած է Քիլի այն պալատին մէջ ուր Ալէքսանար Գ. կայսրը հիւրասիրուեցաւ անցեալ չաբթու։ Յամին 1773 Քիլ քաղաքը եւ անոր գաւառն անցան Տանիմարքայի, եւ Տանիմարքայի Օլաֆնպուրկեան վեհապետական գերդաստանին ընկմանէն եղաք Բրունսուայեց ձեռքն անցան յամին 1863։

Քիլէ հաղորդուած բոլոր տեղեկութիւնք կը նկարագրեն երկուց կայսերց զուարթ երեւոյթը եւ յետին ծայր մտերմութիւնը զոր Նոցին վեհափառութիւնք ցուցին այն օրուան միջոցին զոր անցուցին ի միասին, եւ զրեթէ բոլոր լրագիրք սոյն տեսակցութիւնը կը նկատեն իբրեւ նոր երաշխաւորութիւն խաղաղութեան պահպանման։ Ժոռնալ տը Սէն Փեթերսպուրկ կը գրէ, «Եւրոպայի խաղաղութեան բարեկամք երկու հզօր վեհապետաց սոյն տեսակցութեան մէջ նոր գրաւական մը կը տեսնեն վասն պահպանման եւ ամրապնդման ընդհանուր խաղաղական կացութեան, որ ակներեւ է թէ կը համաձայնի ամենուն չահուց։» Գերմանիոյ գլխաւոր լրագիրք, ի բաց առեալ Բրէսլոյ Յայտնակ, նոյն ոգւով կը խօսին։ Վիէննայի Ֆրէմդենպլատ թերթը կը գրէ. «Ուրախալի է տեսնել որ Զարը Գերմանիա գնաց այդ մեծ երկրին վեհապետին ձեռքը սեղմելու համար, այդու ապացոյց մը տալով թէ երկու ղրացեաց յարաբերութեանց մէջ երկիւղալի բան մը չկայ։ Աչխարհ խաղաղութեան մեծ պէտք ունի, սակայն նոյնչափ եւս պէտք ունի խաղաղութեան ապահովութեան ապացոյցներու, եւ Զարին այցելութիւնն անտարակոյս այդ ապացոյցներէն մին է։ Սոյն տեսակցութիւն անգամ մը եւս ցոյց կու տայ թէ ո'չ մին եւ ո'չ միւսն այն երկու բանակաց յորս Եւրոպա բաժնուած է՝ կ'ուզէ արիւնահեղ կռուի բռնուիլ, եւ թէ մեծամեծ անձնաւորութիւնք կը չնայեն միտքերը հանդարտեցնող աղեցութիւն մը ունենալ։» Սէնթ-Պէթ կը գրէ, «Եւրոպա քանի տարիներէ հետէ ոչ մէկ ժամանակ այնքան լաւ եւ աւոյգ պատճառ ունեցած է խաղաղութեան պահպանման վրայ վստահ լինելու որքան այս վայրկենիս։»

—Զարին ի Քիլ այցելութեան ժամանակ Կոստանդին Մեծ դուքսն եւս Նախագահ Քարնոյի հետ տեսակցեցաւ ի Նանսի՝ այս քաղաքին մէջ կատարուած տօնախմբութեանց միջոցին։ Մեծ Դքսին սոյն այցելութիւնն անակնկալ էր եւ կատարուեցաւ Զարին հրամանաւ։ Վաւերական աղբիւրներէ առնուած տեղեկութեանց յենլով կը ծանուցուի թէ երբ Նախագահ Քարնոյ նախ լսեց որ Կոստանդին Մեծ դուքսը Նանսի կու գար, վախցաւ թէ քաղաքին ժողովրդեան յուզեալ վիճակին մէջ այս այցելութիւն հակագերմանական ցոյցերու տեղի կրնար տալ եւ ուստի հեռագիր ղրկելով առ Նորին Բարձրութիւն քաղաքավարութեամբ ըսաւ նմա որ իւր (Մեծ Դքսին) առողջութեան վնաս մը կրնար գալ եթէ ընդհատէր իւր ջրաբուժական դարմանումը եւ թէ ինք երբեք պիտի չմեղադրէր զնա Նանսի չգալուն համար։ Մեծ Դուքսը պատասխանեց թէ Զարին հրամանը իրեն որոշելիք բան մը չէր թողուր խնդրոյն մէջ։ Կը կարծուի որ Կոստանդին Մեծ դքսին սոյն պատուիրակութեան նպատակն էր ապահովութիւն տալ Մ. Քարնոյի թէ Քիլի տեսակցութիւնը տարբերութիւն յառաջ չէր բերեր Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ յարաբերութեանց մէջ։

—Մեծին Բրիտանիոյ երեսփոխանական ընդհանուր ընտրութեանց ժամանակին մերձեցման առթիւ Իռլանտայի ոչ-եպիսկոպոսական բողոքական եկեղեցականք խնդրագիր մը ղրկելով իրենց եղբարց որ Անգղիա, Սկովտիա եւ Ուէյլս նոցա առջեւ պարզած են այն կացութիւնը զոր Իռլանտայի Բողոքականք պիտի ունենան եթէ Իռլանտայի ինքնօրինութեան մասին Մր. Կլատսթընի պատրաստած ծրագիրը դործադրուի։ Սոյն խնդրագրի մէջ ըսուած է թէ «բոլոր Իռլանտացի Բողոքականք միասնաբար կը բաղձան որ իրենց անգլիացի եղբարց հետ կառավարուին կայսերական Խորհրդարանին ձեռամբ, եւ Իռլանտական զատ Խորհրդարանի մը իրաւասութեան ենթարկուելէ կը վախան եւ կը պաղատին որ այդպիսի իշխանութեան մը ներքեւ չկրուին։» Խնդրագիրն ստորագրած են Իռլանտայի երիցկան, ժողովական, կրթական եւ մեթոտական եկեղեցեաց գլխաւոր պաշտօնեայք եւ 6,044 հովիւք, երիցուհիք եւ այլք։ Այս աղերսն անչուշտ բաւական ազդեցութիւն պիտի ունենայ Մեծին Բրիտանիոյ այդ բողոքական յարանուանութեանց անդամոց վրայ, յորս կը գանուին Մր. Կլատսթընի կուսակիցներէն շատեր։

—Աւելի քան 400 անձինք զոհ գացած են Բրակայի մօտ գտնուող արծաթահանքին մէջ պատահած աղէտին, զոր յիշեցինք անցեալ չաբթու։ Բայ ասոնի, սոյն դժբաղդներուն օգնութեան փութացողներէն 25–30 անձինք եւս մեռած են։

Աւստրիոյ երեսփոխանական ժողովոյ մէջ երկրագործական նախարարը յայտարարեց թէ ասոյգ ապացոյցներ ստացած էր որ Փրղխպրանի արծաթահանքին աղէտը յառաջ եկած էր հանքէն դուրս եկլող գործաւորի մը անուշադրութեամբ նետած վառ պատրոյգէն։

—Նիժնի Նովկորոտի ուսական նահանգին Փոնչինքի քաղաքին մէջ հրդեհ ծագեցաւ եւ 310 տուներ հրոյ ճարակ եղան։

—Միացեալ Նահանգաց Փիլատելփիա քաղաքին մօտ գտնուող քարիւղային երկրին Թիթըսվիլ եւ Օյլ Սիթի անուն քաղաքներն անցեալ չաբթու յանկարծ ողողուեցան հեղեղահոս անձրեւներու պատճառաւ։ Գետը յորդելով քշեց տարաւ քարիւղի քանի մը աւազաններ, որոց մէջ պարունակեալ քարիւղը պարպուեցաւ եւ կրակ առնելով աւելցուց աղէտին անաւորութիւնը։ Մարդիկ դէպ ի բլուրները փախան, սակայն իբր 200 անձինք զոհ գացին աղէտին եւ 4,000,000 տոլար արժողութեամբ ստացուածք կորսուեցաւ։

*—Ֆրանճ Եոզէֆ կայսեր իբրեւ Հունգարիոյ Թագաւորի գահակալութեան 25րդ տարեդարձն էր յունիսի 19րդ օրը։ Նախորդ երեկոյին հունգարական ամէն քաղաքի մէջ լուսաւառութիւնք եւ հանրային ուրախութիւնք կատարուեցան։ Հունգարիոյ մայրաքաղաքին, Պուտափէշթի, լուսաւառութիւնք այնքան չքեղ եւ վսեմ էին որոց նմանը յառառաջագոյն տեսնուած չէր այդ քաղաքին կամ Վիէննայի մէջ։ Հետեւեալ առաւօտ Թագաւոր-Կայսրը կրօնական պաշտաման ներկայ գտնուեցաւ, եւ ապա դնաց արքունի դղեակը, ուր ընդունեց չնորհաւորութեան եկող պատուիրակութիւնները։ Երբ Նորին Վեհափառութիւն ընդունեց Խորհրդարանի երկու ժողովոց անդամները, հրահանգ տուաւ իւր պալատական պաշտօնէից որ դիմեն առ իւր պալատական պաշտօնէից որ դիմեն առ իւր պալատական պաշտօնէից որ դիմեն առ

պէրթոյ թագաւորին չնորհակալութիւն յայտնեց նամակով, յորում նաեւ կը հրաւիրէ զնորին վեհափառութիւն Սնգղիա այցելել Թագուհւոյն հետ։ Կը յուսացուի թէ հրաւէրը պիտի ընդունուի եւ այցելութիւնը պիտի կատարուի Իտալիոյ երեսփոխանական ընտրութիւններէն առքը։ Կը ծանուցուի նաեւ թէ Ռումանիոյ գահաժառանգ իչխանը եւ Յունաստանի թագուհին յունիսի վերջերն այցելութիւն մը պիտի տան Զարին ու Զարուհւոյն։

—Որովհետեւ բրիտանական կառավարութիւնը ո եւ է միջամտութիւն ըրած չէր արգելելու համար ճանկերով օդին մէջ կախուելու արարողութիւնը որ երբեմն կը դործադրուի ի Հնդկաստան, վերջերս այս տեսակ կատաւոր տանջանաց չորս նոր դէպքեր տեղի ունեցած են։

—Ֆրանսական Վերակոյտին եւ Երեսփոխանական ժողովոյ անդամներէն 70 անձինք անցեալ չաբթու ժողով մը դումարեցին յորում 30ի դէմ 40 քուէիւք ընդունեցին յայտարարութիւն մը որով կ'ըսուի թէ իրրեւ կաթոլիկ կրօնային խնդրոց մէջ յարգանօք կը խոնարհին առաջի անսխալ իչխանութեան Սրբազան Հօր, բայց թէ իրրեւ քաղաքացի իրաւունք պարտին ունենալ կատարեալ ազատութեամբ իրենց կարծիքն յայտնել քաղաքական խնդրոց մասին։ Ֆրանսայի կառավարութեան ձեւը, կ'ըսեն, միայն Ֆրանսացիք պարտին որոշել, եւ թէ Սր. Աթոռը պատչաճապէս կը ճանաչէ այժմու կառավարութիւնը, սակայն չկրնար ստիպել ղիրենք որ հանրապետութիւնն ընդունին։ Կ'ըսեն թէ պիտի պահեն իրենց արտօնութիւնն աչխատելու սահմանադրութեան այնպիսի վերաքննութեան մը համար որ միապետութիւնը վերահաստատուի։

—Մ. տը Կիրս երկուչաբթի օր Սր. Փեթերսպուրկէ մեկնեցաւ ի Ֆինլանտիա, ուր պիտի անցունէ ամառը։ Կ'ըսուի թէ ռուս նախարարը հաւանօրէն դործէ պիտի քաշուի յառաջիկայ աշնան։

—Սան Ֆրանչիսքոյէ յունիս 14 թուականաւ կը հեռագրուի թէ Մէրիսվիլի նաւահանգիստին մէջ պայթում մը պատահած է, յորում տասներկու անձինք սպաննուած եւ երկու անձինք ծանրապէս վիրաւորուած են։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պուլկար կառավարութիւնը կը փափաքի երկաթուղւոյ հաղորդակցութիւն հաստատել ընդ մէջ Սոֆիայի եւ Արչիպէլագոսի, եւ ըստ Լէվանդ Հէրալտի՝ Կ. պոլսոյ պուլկարական դործակատար Մ. Տիմիթրոֆ երկու առաջարկներ մատուցած է Բ. Դրան։ Երկաթուղին Սոֆիայէ սկսելով պիտի երթայ ի փէրնիք որ քանի մը մղոն հեռի է պուլկարական մայրաքաղաքէն եւ ուր կը գըտնուին Պուլկարիոյ ածխահանքերը։ Առաջարկութեանց միոյն համեմատ այդ երկաթուղին փէրնիքէ պիտի երկարի մինչեւ Իւսքիւպ՝ Բիւսթէնտիլի ճամբով, իսկ միւս առաջարկութեան համեմատ փէրնիքէ սկըսելով եւ Տուպնիձայի քովէն եւ Սթրումայի հովտին երկայնութեամբ անցնելով պիտի երթայ ի Տրամա եւ Սէլանիկ–Տէաէազաճ երկաթուղւոյն հետ պիտի միանայ ի Տէմիրհիսար։ Այս վերջին ուղին աւելի կարճ եւ յարմար է, սակայն Սթրումայի հովտին վերին մասն այնքան անհարթ է որ յոյժ մեծ ծախք պիտի պահանջուի երկաթուղւոյ մը չինութեան համար։

Պուլկարիոյ Ֆերտինանտ իչխանը Վիքթորիա թագուհւոյն եւ Ուէլլսի իչխանին կողմէ ընդունուելէ զատ անցեալ ուրբաթ օր պատուասիրեցաւ Լոնտոնի Լորտ քաղաքապետին կողմէ, որ զանազան բարձրաստիճան անձինք եւս հրաւիրած էր Նորին Բարձրութեան հետ տեսակցելու համար։ Քաղաքապետը մեծ գովեստիւք խօսեցաւ իչխանին կատարած գործոյն վրայ, եւ Նորին Բարձրութիւն երախտագիտութիւն յայտնեց Անգղիա գտած համակրալիր ընդունելութեանն համար։

Լէվ–Նի Հէրշէ չահեկան յօդուած մը կը հրատարակէ Փիլիպպէի արուեստահանդիսին պատրաստութեանց վրայ։ Արուեստահանդէսը պիտի ունենայ 35 տաղաւարներ որոց 17ը պիտի դրաւեն պուլկար ցուցադիրք։ Սոֆիա, Ռուսճուկ եւ Վառնա ուրոյն տաղաւարներ պիտի ունենան, յորս ի ցոյց պիտի դնեն իրենց երկրադործական եւ ճարտարադործական արտադրութիւնները։ Գըզանլըգի վաճառականք պիտի կառուցանեն տաղաւար մը, ուր պիտի տեսնուին վարդի իւղի ճարտարադործութեան վերաբերեալ ամէն առարկայք։ Արուեստահանդիսի գետնոյն վրայ ծառուղիներ, ծաղկաստաններ, արուեստական լիճեր եւ չրվէժներ կը պատրաստուին մեծ ծախիւք։

Պուլկարիոյ նախորդ Ելեւմտական նախարար Մ. Պէլչէֆի սպանման համար ձերբակալեալ անձինք յառաջիկայ չաբթու պատերազմական տանի առջեւ պիտի դատուին ի Սոֆիա։ Դատարանին անդամք արդէն որոշուած են։

—Հանրօգուտ չինութեանց նախարարութեան երկաթուղւոյ ճիւղին տնօրէն Մայրի պէյի նախագահութեամբ կազմեալ մասնաւոր յանձնախումբ մը երկուչաբթի օր մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ ի Մուտանիա՝ ստանձնելու համար Մուտանիա–Պրուսա երկաթուղին, եւ ըստ ծանուցման այդ երկաթուղւոյն բացումը պիտի կատարուէր երեկ։

—Զմիւռնիա–Այտըն երկաթուղւոյն Տէնիզլի տանող մասին ստանձնման ձեւակերպութիւնք աւարտեցան եւ նորաչէն դծին բացումը կատարուեցաւ անցեալ հինգչաբթի։

—Լաւագոյն տեղեկութիւնք կը տրուին ի մասին առողջութեան նախկին Մեծ Եպարքոս Իտէմ փաչայի որ չորս ամիս նորէ հետէ ծանր հիւանդութեամբ կը տառապի։

—Առողջապահական վարչութեան յղուած վերջին հեռագրաց համաձայն Միլադեմի ցնդերէն ոմանց մէջ ծագած ժանտախտն անհետանալու վրայ է։ Վերջին քանի մը աւուրցս մէջ այդ հիւանդութենէն նոր դէպքեր պատահած չեն։

—Շաբաթ օր կէյպիզէի երկաթուղւոյ կամուրջին վրայ բանող իտալացի դործաւորներէն մին բարձր տեղէ մը վարը հովտին մէջ ինկաւ եւ անմիջապէս մեռաւ։ Դժբաղդ դործաւորին մարմինը Տարըճա փոխադրուելով թաղուեցաւ։

—Լրագիրք կը ծանուցանեն թէ քանի մը օր առաջ պատահած փոթորկի մը միջոցին Բաղէչի գիւղերէն միոյն մէջ հինգ անձինք կայծակնահար ըլլալով մեռած են եւ ուրիչ գիւղի մը մէջ մէկ անձ սպաննուած է նոյն կերպիւ։

—Յունիս 9ին երկրաչարժի ցնցումներ զգացուեցան Այտըն նահանգին զանազան կողմերը։ Ցնցմունք ընդհանրապէս թեթեւ էին, սակայն Ինէկէօլի, Բոլայի եւ ուրիշ տեղեաց մէջ սաստկացածոյ սակաւ ինչ կորուստ եղաւ։ Ինէկէօլի մօտը գտնուող Գոճադ գիւղին մէջ 12 տուներ վլան եւ երկու կանայք ու երկու տղայք վլատակաց ներքեւ մնացին։ Կանանց մին վլատակաց ներքեւէն հանուեցաւ ողջ սակայն ծանրապէս վիրաւորեալ։

—Միջերկրականի բրիտանական նաւատորմին հրամանատար Ծովակալ Սըր Ճորճ Թրայըն, որ Վեհ. Սուլթանի կողմէ հրաւիրուած էր այցելել ի Կ. պոլիս, երեկ մայրաքաղաքս հասաւ։

—Անատոլուի երկաթուղւոյ Ին Իօնիւէ Ալիուքէօյ տանող մասին բացումն այսօր տեղի կ'ունենայ։

—Հանրային պարտուց վարչութիւնը տնօրինութիւն մը ըրած է արգելելու համար վճռասկար հետեւանքներն իւր պաշտօնէից ոմանց չդայլ ունակութեան, որք, մինչեւ ամէն ամսոյ վերջ իրենց թոշակները կանոնաւորապէս կ'ընդունին, սակայն սովոր են տակ փոխ առնուլ սեղանաւորներէ եւ տոկոսառուներէ՝ ապագայ ամսաթոշակայ մէջոցաւ իրենց պարտքը վճարելու յուսով։ Վարչութիւնը վճարած է բոլոր այս կարգի պաշտօնէից պարտքերը եւ աղդարարած է նոցա որ դարձեալ այդպիսի ընթացքի մէջ դտնուողները պաշտօնանկ պիտի լինին։

—Պալըքէսրէ Լարէմիա տանող խճուղին չինուած է ամբողջովին, եւ մասնաւոր յանձնախմբի մը կողմէ քննուելէ առքը մօտերս պիտի բացուի։ Խճուղին չինուած է յանձնառուայ ձեռամբ եւ ունի 20 քիլոմեթր երկայնութիւն։

—Մասնագիտաց յանձնախումբ մը, որոյ պաշտօնն է նախնական քննութիւններ ընել Փոքր Ասիոյ մէջ նոր երկաթուղիներ չինելու համար, էնկիւրիւ հասաւ անցեալ չաբթու եւ անտի ուղեւորեցաւ ի Կեսարիա։ Յանձնախմբին կ'անդամակցին երեք օտարազգի ճարտարագէտք որք կայսերական հրամանաւ պաշտօնի կոչուած են։ Յանձնախումբը նախ քննութիւններ պիտի ընէ էնկիւրիւէ ի Սեբաստիա երկարելի երկաթուղւոյն համար, եւ ապա քննութիւններ պիտի ընէ Պաղտատի երկաթուղւոյն համար որ պիտի անցնի Մաղաթիայէ, Խարբերդէ, Տիդրանակերտէ եւ Մուսուլէ։

Հայոց պատրիարք Ամեն. Խորէն սրբազան Աչըդեան, որ անցեալ չաբթու իւր Մաքրիւդիւղի բնակարանին մէջ մնացած էր, այս երկուչաբթի պատրիարքարան դնաց եւ չորեքչաբթի օր նախագահեց Քաղաքական Ժողովոյ նստին։ Նորին Սրբազնութիւն վեհ. Սուլթանի հրաւիրանօք անցեալ չաբաթ օր կայսերական պալատ դնաց ընկերակցութեամբ պատրիարքարանի դործակատարին եւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ վեհ. Սուլթանի առաջին քարտուղար Սիւրէյա փաչայի հետ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Յունիս 6/18, 1892

Գահոյնակ 22 20 | Րուպ. երկ. բաժին 84

Պարտուց Յարդարման Թղթադրամ (Թասֆիկէ ի Տիւյուն Գայմէսի) 17 20 | Թահվիլաթ ը Օսմ. 83 20

ԴՐԱՄՔ, Օսմ. ոսկին 100ի

Մէճիտիէ	108 2	Ռուսիոյ բոլ	89 25
Մէճիտիէ	97 30	Նաբոլէոն	87 12
Պէշլիք	102	Գրմիդ	51 10
Ալթըլըգ	102 20	Անգղ. ոսկի	110 6

Մանէթ Թղթադրամ 8 88

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
Ֆիննանցիալ Խոդուղը, Ամերիկան Խան